

ΜΑΙΡΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ MARY PARASKEVA

1882-1951

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΜΙΑΣ ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΙΣΣΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΜΥΚΟΝΟ
EARLY 20TH CENTURY PHOTOGRAPHS BY A COSMOPOLITAN MYKONIOS

ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ TRIBUTE EXHIBITION

14/07 - 10/08/2017

Φωτογραφία εξωφύλλου (λεπτομέρεια)
Cover photo (detail)

Στους Κάτω Μύλους, πιθανόν την ημέρα της Αναλήψεως, π.1905
At Kato Myloi, probably on Ascension Day, c.1905

ΚΔΕΠΠΑΜ
THE CHARITABLE INSTITUTE
OF THE MUNICIPALITY OF MYKONOS FOR THE
ENVIRONMENT, EDUCATION & DEVELOPEMENT

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ
BENAKI MUSEUM

Πιθανόν στον κήπο της οικογένειας Γρυπάρη, στην περιοχή «του Χαλίκη» της Χώρας, π.1927
Probably the garden of the Gripari family in the Chaliki area of Chora, c.1927

Το Εικαστικό Αφιέρωμα του 2017 «Μαίρη Παρασκευά (1882-1951) – Ιστορικές φωτογραφίες μιας κοσμοπολίτισσας από τη Μύκονο» αποτελεί την κεντρική έκθεση της Δημοτικής Πινακοθήκης Μυκόνου και την πρώτη μας συνεργασία με το Μουσείο Μπενάκη.

Η γνωριμία των Μυκονιατών αλλά και τον επισκεπτών με την ιδιαίτερη προσωπικότητα της Μαίρης Παρασκευά είναι ο βασικός στόχος της έκθεσης. Η Μαίρη Παρασκευά καταγόταν από την παλιά Μυκονιάτικη οικογένεια Γρυπάρη. Μεγάλωσε στο κτήμα της οικογένειας στη Μπαράνοφκα της Ουκρανίας. Έζησε στην Αλεξάνδρεια, στην Αθήνα, ταξίδεψε σε πολλές πόλεις της Ευρώπης και επέλεξε να ζήσει τα τελευταία χρόνια της ζωής της στην Μύκονο. Οι Μυκονιάτες που την θυμούνται μιλούν με ιδιαίτερη αγάπη για την «Κυρία Μαίρη» που πάντα είχε κάτι να προσφέρει στους συμπολίτες της. Η Μύκονος, όπως απεικονίζεται μέσα από το φακό της με τους Κάτω Μύλους, το Κάστρο, το Ναμμουδάκι του Περρή, μας συγκινεί και μας ταξιδεύει σε μian άλλη εποχή.

Ευχαριστούμε την Αλίκη Τσίργιαλου από τα Φωτογραφικά Αρχεία Μπενάκη και τον Γιάννη Σταθάτο επιμελητή της έκθεσης που κατάγεται από την μητέρα του από την ίδια οικογένεια των Γρυπάρηδων.

Η Πρόεδρος της ΚΔΕΠΠΑΜ
ΑΝΔΡΙΑΝΗ ΚΟΥΦΟΥ

The 2017 Art Exhibition of "Mary Paraskevas (1882-1951) – Early 20th century photographs by a cosmopolitan Mykoniot" is the main exhibition of the Municipal Art Gallery of Mykonos and the first collaboration with the Benaki Museum.

Aquainting Mykoniot and visitors with Mary Paraskeva, a very special personality, is the main objective of the exhibition. Mary Paraskeva was a descendant of the Griparis – a historic Mykonian family. She was raised on the family estate in Baranovka, Ukraine. She lived in Alexandria, in Athens and traveled to many cities in Europe but she chose to live out her final years in Mykonos. Mykoniot who remember her speak with great affection for "Kyria Mary," who always had something to offer her fellow citizens. The Mykonos which is seen through her camera lens, the windmills above Alefkandra, the Kastro area, the little beach of Perris, move us to travel back in time to another era.

Our thanks to Aliko Tsigrialou, of the Department of Photographic Archives at the Benaki Museum and John Stathatos, the exhibition curator, who also is a descendant through his mother of the historic Griparis family.

The President of KDEPPAM
ANDRIANI KOUFOU

Η Μαίρη Παρασκευά
Mary Paraskeva

Στην παραλία, πιθανόν
στην Οδησσό, 1905-1910
*On the beach, probably
at Odessa, 1905-1910*

Μαίρη Παρασκευά (1882-1951)

Η Μαίρη Παρασκευά γεννήθηκε στη Μύκονο το 1882. Ο πατέρας της, Νικόλαος Γρυπάρης, από παλιά Μυκονιάτικη οικογένεια, ήταν ιδιοκτήτης μεγάλης επιχείρησης σιτηρών στην Οδησσό, κοσμοπολίτικη πόλη της Μαύρης Θάλασσας με αξιόλογο τότε ελληνικό πληθυσμό. Η οικογένεια ζούσε στην Μπαράνοφκα, στο 120,000 στρεμμάτων πατρικό κτήμα στη Βολυνία της σημερινής Ουκρανίας. Το κτήμα συμπεριλάμβανε, εκτός από χιλιάδες στρέμματα εκμεταλλεύσιμου δάσους, έπαυλη στην οποία είχε ενσωματωθεί ο πύργος της Μαρίας Βαλέφσκα, της Πολωνέζας ερωμένης του Ναπολέοντα, καθώς και το περίφημο τότε ομώνυμο εργοστάσιο πορσελάνης.

Δεν γνωρίζουμε πότε ακριβώς έμαθε φωτογραφία η Μαίρη Γρυπάρη, θα πρέπει όμως να ήταν σε σχετικά νεαρή ηλικία και μάλλον πριν τα είκοσι. Σύμφωνα με αναμνήσεις της οικογενείας, διδάχθηκε την χρήση της φωτογραφικής μηχανής από τον μεγαλύτερο αδελφό της, Γεώργιο Γρυπάρη. Τα παιδικά και εφηβικά της χρόνια πέρασαν στα κτήματα του εκατομμυριούχου πλέον, προξένου της Ελλάδος και παρασημοφορημένου από την αυτοκρατορική αυλή πατέρα της. Το 1903 παντρεύεται τον αρκετά μεγαλύτερό της Νίκο Παρασκευά, πολιτικό μηχανικό εγκατεστημένο στην Αλεξάνδρεια, με τον οποίο φεύγει μετά από κάποιο διάστημα για την Αίγυπτο. Εκεί συναναστρέφεται την ελληνική και ευρωπαϊκή κοινωνία, και γνωρίζει τη μετέπειτα στενή της φίλη Αργίνη Σαλβάγου, μικρότερη αδελφή της Πηνελόπης Δέλτα.

Η Δέλτα, που ποτέ δεν θα την χωνέψει, γράφει στις *Αναμνήσεις* της: «Εκείνο το χειμώνα γνώρισα τη 'μάγισσα', τη νιόπαντρη Μαίρη Παρασκευά. Διάβασε το χέρι μου και μου είπε πως θα περάσω μια ψυχική κρίση...», και προσθέτει, «Τα μάτια της είναι σκοτεινά. Δε γελάνε ποτέ». Πράγματι, σχεδόν καμία από τις πολλές φωτογραφίες της Παρασκευά δεν την δείχνει να γελάει – το πολύ ένα αχνό χαμόγελο.

Αρκετές φορές μετά τον γάμο της θα επιστρέψει στη Μπαράνοφκα για παραταταμένη επίσκεψη, οι δύο τελευταίες το 1910 και το 1914. Εκεί, θα υιοθετήσει μια εκκεντρική για την εποχή και αρκούντως δραματική ενδυμασία: μακρύ, κατάμαυρο φόρεμα, μαύρη μπλούζα, μαύρη εσάρπα και μαύρο, σφικτοδεμένο μαντίλι στο κεφάλι με κρόσια που πέφτουν στο μέτωπο. Θυμίζει, στις φωτογραφίες που της τράβηξε η Αργίνη Σαλβάγου, εκλεπτυσμένη τσιγγάνα χαρτορίχτρα.

Ο πόλεμος διέλυσε το ειδύλλιο της Μπαράνοφκα. Το 1916 η Παρασκευά με τα περισσότερα μέλη της οικογενείας Γρυπάρη εγκαταλείπουν το κτήμα για την Οδησσό, καταφεύγοντας τελικά στην Αλεξάνδρεια.

Η επανάσταση των Μπολσεβίκων το 1917 έθεσε τέλος στο παλιό κοινωνικό και οικονομικό σύστημα της Ουκρανίας, ενώ η ατυχής επέμβαση του Ελληνικού Εκστρατευτικού Σώματος στις διασυμμαχικές επιχειρήσεις το 1919 σήμανε και το οριστικό τέλος της ελληνικής παρουσίας στην Κριμαία.

Ακολούθησαν χρόνια κοσμοπολίτικης διαβίωσης στην Αλεξάνδρεια και την Αθήνα, με συχνά ταξίδια σε δημοφιλείς Ευρωπαϊκούς προορισμούς, όπως το Παρίσι και τη Βενετία. Η δεύτερη αυτή περίοδος της ζωής της Μαίρης Παρασκευά έκλεισε απότομα με δύο σκληρά χτυπήματα: η διεθνής οικονομική ύφεση του 1930 οδήγησε στη χρεοκοπία τον Παρακευά, ο οποίος είχε επενδύσει όλη την περιουσία τους στην οικοδομή, ενώ ο ίδιος πεθαίνει το 1931. Από το 1932, η Μαίρη Παρασκευά αποσύρεται στη γενέτειρα Μύκονο, όπου και θα ζήσει μέχρι τον θάνατο της, το 1951. Δημοφιλής και οικεία προσωπικότητα, παραμένει ακόμα στη μνήμη των συμπολιτών της για τις αγαθοεργίες της, την εποχή προπάντων της Κατοχής.

Το έργο της Παρασκευά επιζεί με τη μορφή μεγάλου αριθμού υαλοτυπιών (hyalotypes), δηλαδή θετικών γυάλινων στερεοσκοπικών πλακών, καθώς και μικρού αριθμού θετικών πλακών και λιγοστών γυάλινων αρνητικών. Το αρχείο της δωρίσθηκε πρόσφατα από τον μικρανεψιό της, Πέτρο Γρυπάρη, στο Φωτογραφικό Αρχείο του Μουσείου Μπενάκη.

Είναι γεγονός πως οι φωτογραφίες της Μαίρης Παρασκευά δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη πρωτοτυπία. Σε γενικές γραμμές, η τεχνική ικανότητά της ήταν περιορισμένη, ίσως γιατί υπήρξε ουσιαστικά αυτοδίδακτη. Επιπλέον, είναι προφανές ότι δεν ενημερωνόταν σχετικά με τις εξελίξεις του μέσου, παραμένοντας πιστή στον εξοπλισμό του περασμένου αιώνα. Κατά πάσαν πιθανότητα, ενώ σίγουρα ενδιαφερόταν για τα αποτελέσματα της φωτογράφισης, ελάχιστα την ενδιέφερε το ίδιο το μέσον.

Εντούτοις, οι φωτογραφίες της την καθιστούν την πρώτη μέχρι στιγμής Ελληνίδα φωτογράφο με ολοκληρωμένο σε βάθος χρόνου προσωπικό έργο. Συμπεριλαμβάνουν λήψεις από την Ελλάδα, την Αίγυπτο, τη Γαλλία, την Ελβετία και την Ιταλία, καθώς και πολλές θαλασσινές εικόνες. Σημαντικότερη μάλλον είναι η καταγραφή της ζωής στην προεπαναστατική Κριμαία, σκηνές από το οικογενειακό της περιβάλλον και τη ζωή στη εξοχή και την πόλη. Οι πολυτιμότερες θυμίζουν τον λυρισμό και νεανικό ενθουσιασμό των οικογενειακών φωτογραφιών του Jacques Lartigue.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΑΘΑΤΟΣ

Ο Γιάννης Σταθάτος είναι φωτογράφος, συγγραφέας και ιστορικός της φωτογραφίας. Το 2002 ίδρυσε τις ετήσιες «Φωτογραφικές Συναντήσεις Κυθήρων».

Mary Paraskeva (1882-1951)

Mary Paraskeva was born on the island of Mykonos in 1882. Her father, Nicolas Gripari, a scion of one of the oldest island families, owned a flourishing grain business based in Odessa, a cosmopolitan Black Sea city with a significant Greek population. The family owned the vast 12,000 hectare estate of Baranovka in the Volynia region of NW Ukraine (now Baranivka, in the oblast of Zhitomir). Apart from thousands of acres of valuable timberland, the estate enclosed a manor house which included the Tower of Maria Walewska, Napoleon's Polish mistress, as well as the eponymous and then famous porcelain factory.

We don't know exactly when Mary Gripari, as she was then, developed an interest in photography, but it must have been at a relatively early age, most likely before she was twenty. According to family legend, she was first instructed in the use of a camera by her elder brother George. Her youth and adolescence were spent on her father's estate, by that time a millionaire, consul of Greece and noble of the imperial Russian court. In 1903 she married Nicolas Paraskevas, a significantly older civil engineer living in Alexandria whom she accompanied to Egypt. There she became a part of the Greek and European society of Alexandria and met her lifelong friend Argine Salvagou, younger daughter of the Greek writer Penelope Delta.

Delta, who never warmed to her, wrote in her memoirs: "That winter I met the 'sorceress', the newly married Mary Paraskeva. She read my palm and predicted that I would go through a spiritual crisis...", and she added, "Her eyes are dark. They never laugh". In point of fact, almost none of the many photos of Paraskeva ever show her laughing – at most, she betrays a discrete smile.

She returned to Baranovka for extended stays on several occasions, the last two in 1910 and 1914. There, she adopted what was, for that time, an eccentric and deliberately dramatic outfit: long, midnight-black skirt, black blouse, black scarf and a tight black headscarf with a fringe falling over the forehead. In the photographs taken of her at the time by Argine Salvagou, she resembles a sophisticated and unusually glamorous gypsy fortune-teller.

War broke up the Baranovka idyll. In 1916, Paraskeva and most of the Gripari family abandoned the estate for the provisional safety of Odessa before seeking refuge in Alexandria. The Bolshevik revolution of 1917 brought to an end the old Ukrainian socio-economic system, while the ill-judged

intervention of a Greek Expeditionary Corps in the 1919 civil war sounded the effective end of the centuries-old Greek presence in Crimea.

There followed years of a prosperous lifestyle in Alexandria and Athens, interspersed with frequent visits to cosmopolitan watering spots like Paris and Venice. This second period of Paraskeva's life was brought to an abrupt end by two successive blows: the international financial crisis of 1930 bankrupted her husband, who had invested all their fortune in property speculation, while he himself died the following year. In 1932, Mary Paraskeva withdrew to Mykonos, her family's island of origin, where she was to live until her death in 1951; a familiar and popular figure, she was known for her works of charity, particularly during the difficult years of war and occupation.

Her photographs survive in the form of a large number of glass stereoscopic positives (hyalotypes), a small number of larger glass positives and a very few glass negatives and prints. The bulk of these have been donated by her great-nephew Petros Griparis to the Photographic Archive of the Benaki Museum in Athens.

Mary Paraskeva's photography did not break any new ground, artistically speaking. In general, her technical abilities were limited, probably because she was largely self-taught. Furthermore, she showed little interest in technical developments in the field of photography, remaining faithful to increasingly outdated equipment. It is most probable that while the results of photography were of importance to her, she showed little interest in the medium itself.

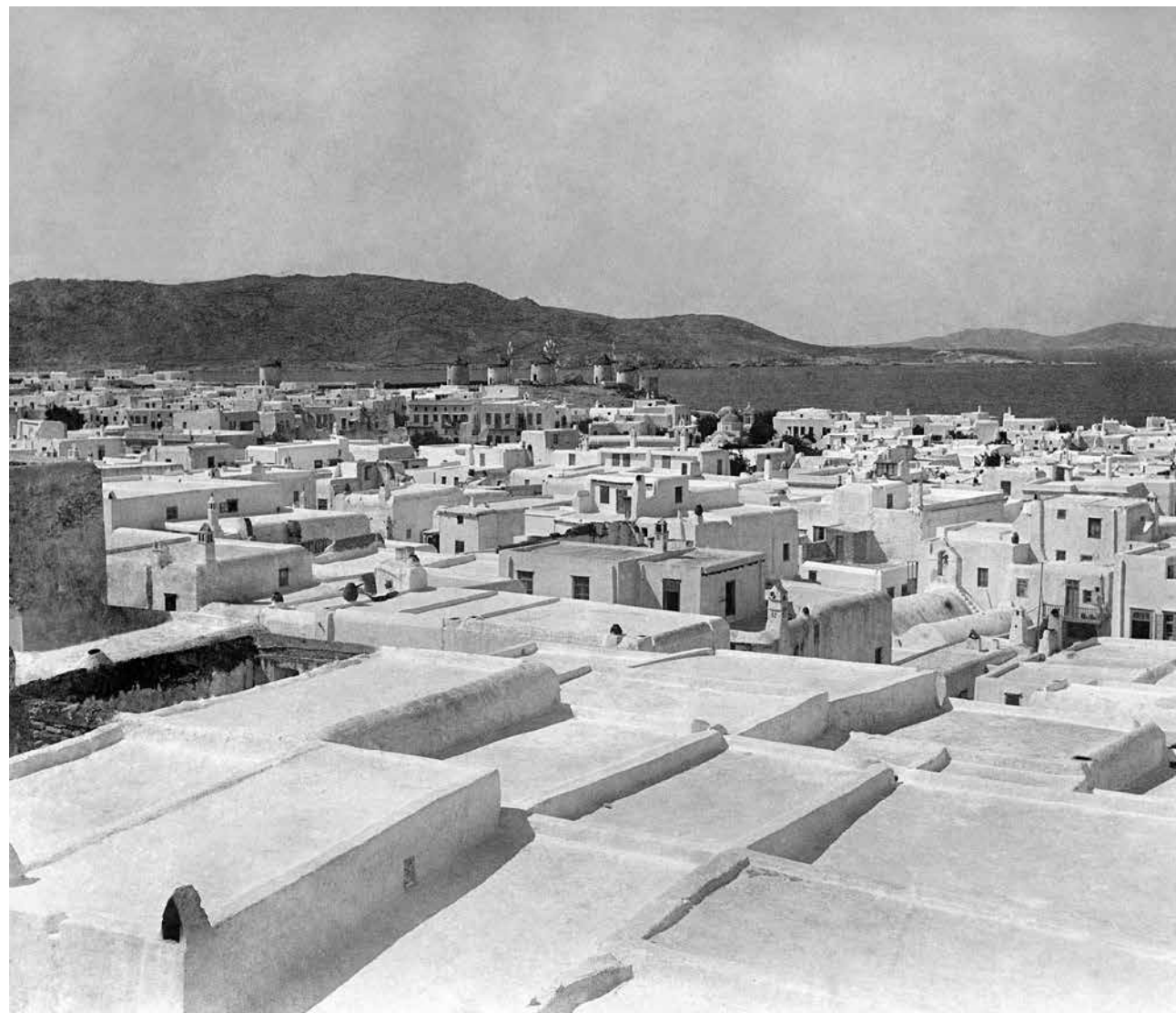
Nevertheless, her photographs make her the earliest recorded Greek woman photographer whose work has survived in quantity and in depth over time. They include images of Greece, Egypt, France, Switzerland and Italy, as well as a large body of maritime imagery of all kinds. The most important part is probably her record of life in pre-revolutionary Crimea, including intimate upper-class portraits as well as scenes of village and town life. At their best, her family photographs from Baranovka have some of the light-hearted joie de vivre of Jacques Lartigue.

JOHN STATHATOS

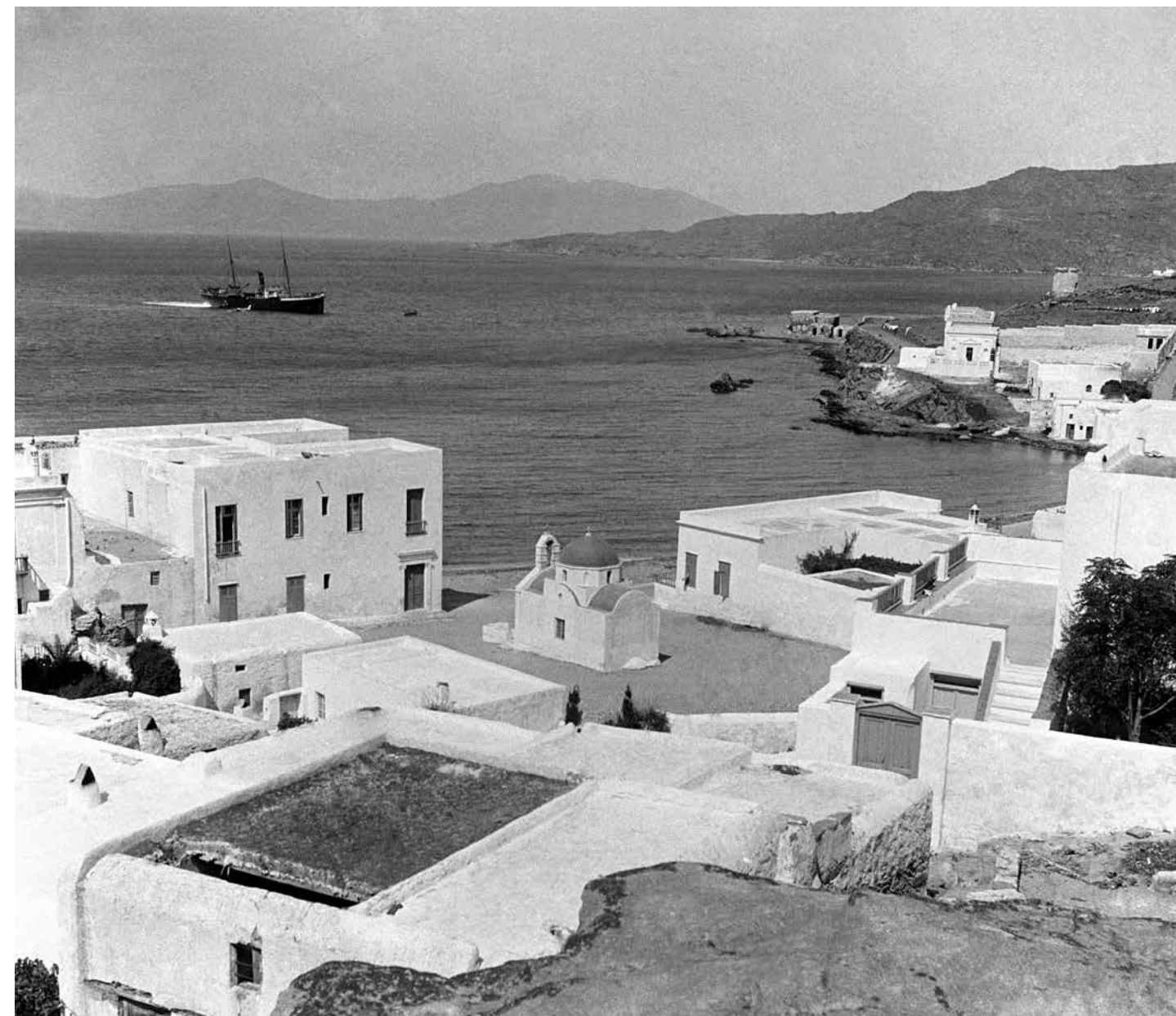
John Stathatos is a photographer, writer and photo historian.
In 2002, he founded the yearly "Kythera Photographic Encounters".

Πέτρος και Ζαν Γρυπάρι σε λίμνη, Μπαράνοφκα, 1905-1910
Petros and Jeanne Gripari on a lake, Baranovka, 1904-1910

Μερική άποψη Χώρας από τους Απάνω Μύλους, π.1905
Partial view of Chora from Apiano Myloi, c.1905

Το Καμινάκι, το Ρόδο το Αμάραντο, η Αγία Άννα στην πρώτη της μορφή, π.1905
Kaminaki and the churches of Rose of Jericho and of Agia Anna in its original state, c.1905

Το Ναμμουδάκι του Περρή μπροστά από το Γρυπαράϊκο αρχοντικό. Στο βάθος οι Απάνω Μύλοι, δεξιά το αρχοντικό του Λαμπριανού Αμπανόπουλου, π.1927
The Little Beach of Perris, in front of the Gripari mansion, with Apano Myloi in the background and the mansion of Lambrianos Ambanopoulos to the right, c.1927

Το Κάστρο και η Σκάρπα από την Αλευκάντρα, π.1927
The Kastro and Skarpa from Alefkandra, c.1927

Ο Άι-Γιώργης, η Αγία Βαρβάρα και τα Τρία Πηγάδια, π.1905
Agios Yioris, Agia Varvara and Tria Pigadia ("The Three Wells"), c.1905

Ο Μύλος του Μπόνη και οι Άγιοι Σαράντα από το Ματογιάννι, π.1927
The Mill of Boni and Agioi Saranda from Matoyianni street, c.1927

Στους Κάτω Μύλους, πιθανόν την ημέρα της Αναλήψεως, π.1905
At Kato Myloi, probably on Ascension Day, c.1905

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Διοργάνωση: ΚΔΕΠΠΑΜ και Φωτογραφικά Αρχεία Μουσείου Μπενάκη

Επιμέλεια: Γιάννης Σταθάτος, Αλίκη Τσίργιαλου (Μουσείο Μπενάκη)

Συντονισμός: Κατερίνα Ζουγανέλη

Κείμενα: Γιάννης Σταθάτος

Υπομνηματισμός φωτογραφιών Μυκόνου

και διορθώσεις τυπογραφικών δοκιμών: Παναγιώτης Κουσαθανάς

Μεταφράσεις: Γιάννης Σταθάτος

Γραφιστικές εφαρμογές και εκτυπώσεις: H2 Concept

Ψηφιοποίηση, επεξεργασία

και εκτύπωση φωτογραφιών: Λεωνίδας Κουργιαντάκης,

Γεωργία Μπάντιου, Γιάννης Σταθάτος

Παρουσίαση έργων: Ντέσση Γρίβα

EXHIBITION CONTRIBUTORS

Organization: ΚΔΕΠΠΑΜ and Benaki Museum Photographic Archive

Curators: John Stathatos, Aiki Tsirgiadou (Benaki Museum)

Coordination: Katerina Zouganeli

Texts: John Stathatos

Captions of photographs of Mykonos

and proof reading: Panayotis Kousathanas

Translations: John Stathatos

Graphic design and digital printings: H2 Concept

Digitization of photographs and exhibition prints: Leonidas Kourgiantakis,

Georgia Bandiou, John Stathatos

Display: Dessy Griva

ΚΔΕΠΠΑΜ
Παναχράντου 2
846 00 Μύκονος

ΚΔΕΡΡΑΜ
2, Panachrantou str.
846 00 Mykonos

T: +30 22890 27190 F: +30 22890 27192
e-mail: deppam@otenet.gr